

alimara

REVISTA DE TREBALL SOCIAL
NÚMERO 36 / SEGONA ÈPOCA / DESEMBRE DE 1995

**Consell Insular
de Mallorca**

alimara

Núm 36

Segona Època. Desembre de 1995

Edita: Consell Insular de Mallorca
Redacció: Servei d'Acció Social i Sanitat
General Riera, 67
07010 Palma

Tel. (971) 76 07 62

Fax: (971) 76 19 52

Cuadre portada: Antoni Marquet
Maquetació: Quid Gràfic
Impressió: Planisi S.A.

Dipòsit legal: PM - 128 - 1987

Els articles d'aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

LA INTERVENCIÓ SÒCIO-EDUCATIVA SOBRE LA PROSTITUCIÓ DE LA DONA: PROBLEMÀTICA, POSSIBILITATS I PERSPECTIVES

Carmen Orte Socías i
Martí X. March Cerdà.

Departament de Ciències de l'Educació de la UIB

¿ÉS POSSIBLE LA INTERVENCIÓ SÒCIO-EDUCATIVA SOBRE LA PROSTITUCIÓ?

Una de les qüestions que, des de la perspectiva de la intervenció social, planteja més problemes, de caràcter econòmic, cultural, polític i sociològic, és, sense cap dubte, la problemàtica de la prostitució. En aquest article volem reflexionar sobre aquest fenomen social des de la perspectiva de la intervenció sòcio-educativa, com una de les formes per poder abordar aquesta problemàtica, malgrat les dificultats de tot tipus que aquest enfoc implica.

Efectivament, i dins aquest context plantejat, ens hem de demanar si la prostitució pot ser objecte d'intervenció sòcio-educativa; es tracta d'una qüestió que s'ha de plantejar en una doble direcció: per una part s'ha de tenir en compte que existeixen pocs programes d'intervenció educativa dins l'àmbit de la prostitució, així com, també, programes des d'una perspectiva global i sectorial -sanitària, social, econòmica, urbanística, laboral, etc. Aquest fet dels pocs programes, tant a nivell d'Espanya com a nivell internacional, d'intervenció sòcio-educativa a l'àmbit de la prostitució, no és més que un reflex de la preocupació política, social i professional en relació a aquesta problemàtica. I a tot això se li ha d'afegir la dificultat de dur a terme aquesta intervenció des de l'educació.

Però, per altra part, s'ha de tenir en compte que la prostitució per les seves característiques, per la seva problemàtica i per les seves derivacions, pot ser objecte d'intervenció sòcio-educativa, malgrat l'escepticisme que aquest fet pot implicar. Així, la filosofia sobre la que fonamentam aquesta possibilitat és el fet que la prostitució, o almanco algunes manifestacions i tipologies, pot ser objecte d'intervenció per les seves característiques d'exclusió social, per la problemàtica social, sanitària, psicològica, familiar, laboral, etc. que duu associades.

Efectivament, si l'educació social pretén millorar les relacions entre els individus i incidir sobre aquelles situacions socials que es poden optimitzar a través d'una acció educativa, resulta evident que la prostitució de

forma genèrica i de forma específica permet aquesta educació social. S'ha de tenir en compte que la prostitució en totes aquelles manifestacions i tipologies que es caracteritzen pel seu caràcter marginal i per tenir una sèrie de problemàtiques associades -malalties de transmissió sexual, droga-addicció, problemàtiques associades als fills, problemàtiques associades a la vellesa, absència o manca de recursos econòmics, problemes de salut o altres situacions problemàtiques de caràcter personal i social- necessita d'una intervenció que possibiliti no només la inclusió social, sinó també la resolució de totes aquelles problemàtiques associades.

D'aquesta intervenció global i educativa, podem excloure aquells sectors, aquelles manifestacions i tipologies de prostitució que no només no generen problemes d'exclusió social, sinó que a més estan assumides com a professió; altres manifestacions de la prostitució que haurien de ser objecte d'intervenció socio-educativa -encara que també policial, sanitària i psicològica- és la prostitució de menors.

Per tant, la delimitació de la prostitució com un fet personal i social susceptible d'intervenció socio-educativa l'hem caracteritzat en base als dos supòsits anteriorment delimitats -exclusió social i problemàtiques associades- i a la voluntat d'intervenció per part de les persones que exerceixen la prostitució.

Tanmateix, aquest plantejament i aquesta delimitació de la prostitució com a objecte d'intervenció socio-educativa, també ha de tenir el seu significat en la perspectiva de la intervenció sobre la societat; és a dir, es tracta de potenciar la competència social del context en relació a aquesta problemàtica. Aquest enfoc d'intervenció socio-educativa, que té com objecte el desenvolupament d'una conducta prosocial en relació a aquesta problemàtica, resulta fonamental si es vol que la primera intervenció sobre el subjecte o subjectes de la prostitució sigui eficaç des de totes les perspectives i dimensions.

Malgrat tot el que s'ha dit, resulta important constatar el fet que la intervenció socio-educativa sobre la prostitució s'ha de contextualitzar dins un enfoc més global, integrant perspectives i elements de caràcter legal, policial, sanitari, urbanístic, econòmic, etc.

Així doncs, la prostitució és objecte d'intervenció socio-educativa -o si es vol des d'una perspectiva acadèmica i disciplinar, des de la Pedagogia de la Inadaptació Social- en tant que pretén la inclusió social de les persones i dels grups que exerceixen la prostitució, la resolució de les problemàtiques associades des de la perspectiva de l'educació i de la formació, i la construcció d'una conducta prosocial cap a la prostitució des de la societat.

Però malgrat la possibilitat real de la intervenció socio-educativa, és necessari tenir en compte les dificultats que aquesta intervenció implica perquè sigui possible i eficaç; així, aquestes dificultats, que són diverses i plurals, es poden concretar de la següent manera:

En primer lloc hem de constatar les dificultats en el coneixement d'aquesta problemàtica; efectivament, l'aproximació a aquesta realitat és la primera dificultat en una intervenció d'aquestes característiques. S'ha de tenir en compte que la prostitució és un fet complex i plural, és un fet que afecta a persones que, per diverses raons, amaguen aquesta activitat, és un fet que té elements amagats i latents. I això implica, doncs, un difícil abordatge per les dificultats en la seva concreció i en la seva especificitat.

Però aquesta dificultat de coneixement de la prostitució per la delimitació d'aquesta problemàtica, també té la seva concreció en la forma de coneixement; es tracta, en qualsevol cas, d'una vegada abordat el problema delimitar la metodologia més adequada per conèixer aquesta problemàtica de la prostitució. En aquest context, cal partir del fet de la necessitat de pluralitzar els mètodes de coneixement d'aquest fenomen social a través d'enfocs quantitatius i qualitius, d'entrevistes i de qüestionaris, de tècniques d'observació i d'enquestes, etc. Només, doncs, des d'una triangulació metodològica serà possible conèixer la qüestió de la prostitució en qualsevol espai, en qualsevol municipi o en qualsevol temps.

Així doncs, la dificultat de conèixer aquesta problemàtica és la primera que hem de resoldre per poder dur a terme una intervenció socio-educativa sobre la prostitució. Es tracta de resoldre dues qüestions fonamentals: És possible conèixer la problemàtica de la prostitució?, i en el cas que sigui possible, com dur a terme aquest coneixement?

En segon lloc hem de constatar les dificultats legals en el coneixement d'aquesta problemàtica. Efectivament, una de les qüestions que dificulta el poder dur a terme una intervenció socio-educativa sobre aquesta problemàtica de la prostitució és, sense cap dubte, que té un nivell de definició legal contradictòria i "underground". Cal tenir en compte que la prostitució, si bé no està legalitzada, tampoc no està prohibida a nivell real; fins i tot cal tenir present que el tractament legal de la prostitució no és homogeni en funció dels diversos països.

El fet que ens trobem davant una indefinició sobre la legalitat de la prostitució, dificulta la intervenció en relació a ella mateixa. Cal tenir en compte que la perspectiva legal és un element fonamental no només en la definició de la problemàtica de la inadaptació social -de qualsevol manifestació de la mateixa- sinó també en la intervenció sobre ella, ja que la delimitació legal de la prostitució és un element bàsic en tant que marc de referència per resoldre aquesta problemàtica. Per tant, per poder dur a terme una intervenció adequada es necessita una clarificació legal d'aquesta problemàtica de la prostitució.

En tercer lloc, ens hem de referir a les dificultats d'intervenció socio-educativa a causa de la contradicció social que existeix entre una situació de no legalització de la prostitució i una acceptació d'aquest

fenomen per part de la societat. S'ha de tenir present que malgrat la no legalització d'aquesta problemàtica, resulta evident la proliferació d'aquest fenomen a nivell de la realitat, a través dels mitjans de comunicació social, a través de la publicitat de la mateixa, etc. Fins i tot es pot constatar l'existència d'una certa hipocresia social i moral que dificulta qualsevol programa d'intervenció. Es tracta, en qualsevol cas, de plantejar que la percepció social sobre la prostitució és un condicionant fonamental en la delimitació de la intervenció a realitzar.

En quart lloc ens hem de referir a la conceptualització plural de la prostitució; efectivament, una qüestió que dificulta el poder abordar aquesta problemàtica és, sense cap dubte, l'existència de diverses tipologies, actituds, percepcions, característiques i manifestacions de la prostitució. Aquesta pluralitat de la prostitució no només dificulta el seu coneixement, sinó, sobretot, la intervenció sobre les diferents manifestacions. Efectivament, la qüestió fonamental sobre la que és necessari reflexionar es refereix a la tipologia de prostitució que es pot i s'ha d'intervenir. Es tracta, en qualsevol cas, de plantejar els criteris i les prioritats que han de marcar la intervenció a realitzar en aquest àmbit. A més, i a tot això, se li ha d'afegir el fet que la prostitució té diferents accepcions ideològiques i morals en funció de les persones o dels grups que treballen o analitzen aquesta problemàtica.

En cinquè lloc ens hem de referir a la percepció que sobre l'activitat que realitzen tenen les persones que exerceixen la prostitució, en tant que dificultat per a la intervenció socio-educativa. S'ha de tenir en compte que per a alguns sectors, la prostitució és una professió que practiquen com a forma de guanyar-se la vida o el fet que per a altres sectors, la prostitució és, fonamentalment, una forma conjuntural d'activitat que no planteja cap problema ni cap motiu d'intervenció. Efectivament, la prostitució en tant que fet plural implica percepcions diferents en relació a l'acceptació de la intervenció; fins i tot, en el cas que es pugui acceptar la necessitat d'una intervenció, resulta necessari clarificar el tipus d'acció a realitzar. Amb tot, el fet que no existeixi la consciència ni la necessitat de la intervenció, no implica que la mateixa no s'hagi de realitzar per raons de salut pública, per raons de protecció dels menors o per raons de benestar personal i qualitat de vida. En sisè lloc ens hem de referir, com a dificultat per dur a terme una acció socio-educativa, a la poca consciència existent per part dels poders públics, socials, sanitaris i educatius per dur a terme programes d'intervenció en relació a aquesta problemàtica. Efectivament, de l'anàlisi de programes i de projectes d'intervenció social, sanitària o educativa que hem duit a terme, podem constatar que la prostitució no és una prioritat dels responsables polítics que treballen aquesta problemàtica. Fins i tot, en aquest sentit, cal assenyalar que la intervenció sobre la problemàtica de la prostitució es duu a terme a partir,

fonamentalment, d'organitzacions d'iniciativa social. Per tant, si la dona, en tant que subjecte i grup amb problemes de desigualtat i de marginació, no és objecte d'intervenció prioritària, la qüestió de la prostitució ho és encara menys.

Finalment, ens hem de plantejar com a dificultat d'intervenció socio-educativa el fet que en relació a la prostitució coexisteixen problemes legals associats, interessos econòmics ocults o altres problemes socials relacionats. Aquest fet, i les implicacions policials sobre el tema, dificulten la realització d'una intervenció global sobre el mateix, així com la intervenció socio-educativa.

Tots aquests elements i factors, doncs, s'han de tenir en compte per poder dur a terme una intervenció sobre aquesta problemàtica, que no només ajudi a resoldre els problemes de marginació que aquesta activitat pot implicar, sinó que ajudi a resoldre els problemes associats que en alguns grups i subjectes la prostitució pot implicar.

LA INTERVENCIÓ SOCIAL SOBRE LA PROSTITUCIÓ: UNA REVISIÓ DOCUMENTAL

Malgrat la prostitució hagi estat objecte al llarg del temps de molts comentaris, opinions i anàlisis, hem d'assenyalar i constatar els pocs estudis, investigacions i actuacions realitzades per poder conèixer i intervenir sobre dita problemàtica.

A més, i a tot això, s'hi ha d'afegir que la prostitució en els seus diferents nivells, modalitats i manifestacions no es caracteritza, precisament, per ser objecte de programes d'intervenció. Es tracta, tanmateix, d'una problemàtica social complexa, difícil i polèmica, amb poques demandes socials d'intervenció, a pesar de les necessitats sanitàries, econòmiques, educatives, psicològiques, socials o laborals que implícita i explícitament duu acompanyada.

Per altra part, l'existència de programes d'intervenció s'ha de correlacionar, fonamentalment, amb els problemes sanitaris que aquest fenomen ha implicat al llarg de la història -amb les malalties clàssiques de transmissió sexual- o en l'actualitat -amb la SIDA. Només la relació de la prostitució amb les esmentades malalties ha suposat, bàsicament, l'existència de programes d'intervenció d'una forma més significativa i important a nivell quantitatiu i a nivell qualitatiu.

Així doncs, el coneixement dels programes i investigacions que es duen a terme a nivell internacional sobre la prostitució pot ser una bona forma d'aproximació a una realitat confusa i amagada, que ens pot permetre saber les perspectives d'actuació sobre aquest fenomen social. No es tracta de dur a terme una revisió exhaustiva sobre aquesta qüestió, sinó simplement constatar les línies més significatives d'actuació sobre aquesta problemàtica.

Dins aquest context, en aquest apartat, ens proposem fer una revisió documental dels estudis i programes d'intervenció sobre la prostitució, a partir de diverses fonts documentals secundàries entre els anys 1970 i 1993. Es tracta, doncs, d'una revisió teòrica⁽¹⁾, ja que no realitza la descripció, l'anàlisi o l'avaluació de cap programa d'intervenció de forma específica, sinó que revisa tot el que s'ha escrit, investigat i executat a partir de diverses fonts secundàries. Tanmateix en aquest enfoc teòric, la revisió té una doble dimensió metodològica. Per una part, en tant que suposa constatar la utilitat de la revisió documental, la descripció d'unes fonts determinades i la posada de manifest d'una metodologia concreta d'anàlisi documental. I, per altra part, en tant que suposa conèixer les línies d'investigació i d'intervenció que en relació a aquest fenomen social s'han duit a terme.

Aquesta revisió s'ha realitzat mitjançant la consulta documental de les següents fonts: Resources in Education (RIE), Current Index to Journals in Education (CIJE), Psychological Abstracts (PA), Dissertation Abstracts International (DAI), American Doctoral Dissertations (ADD), Comprehensive Dissertation Index (CDI) i Masters Abstracts (MA). D'aquests documents secundaris d'abast internacional, s'han seleccionat a partir dels descriptors de Dona i Prostitució, els articles que ens permetin conèixer tot allò que s'ha produït sobre el tema durant el període plantejat.

En aquest sentit, els elements metodològics de la revisió documental són els següents: la selecció dels documents s'ha realitzat entre els anys 1970-1993; el buidatge de la informació acumulada s'ha realitzat a través de la tècnica de l'anàlisi de contingut; la classificació de la informació per tipus de documents, rellevància temàtica, procedència geogràfica; selecció i anàlisi dels programes d'intervenció socio-educativa, etc.

Tanmateix, i abans d'entrar a analitzar els resultats obtinguts, resulta important i significatiu constatar una sèrie de fets en relació a la revisió documental:

- 1.- El tema de la prostitució apareix com a conjuntural dins un conjunt de temàtiques generals.
- 2.- La prostitució en la quasi totalitat dels casos no apareix com el centre de la investigació, sinó fonamentalment com un apartat d'altres estudis.
- 3.- Els estudis o articles sobre prostitució apareixen com a conseqüència d'altres factors, tals com la SIDA, la droga o altres aspectes.
- 4.- La majoria de les dades analitzades reflexen la situació de la prostitució des d'una perspectiva anglosaxona.

En qualsevol cas, ens trobam amb aquesta revisió en un procés inicial de recerca en relació a una temàtica complexa, difícil i amb moltes perspectives; així doncs, es pretén situar aquesta problemàtica dins un context internacional a partir d'estudis, d'investigacions i de reflexions.

Finalment, s'ha de realitzar una crítica a les fonts, ja que les mateixes encara que siguin fiables, no reflexen tota la realitat científica i tots els programes que s'estan duent a terme en relació a aquesta qüestió.

Així, de l'anàlisi documental realitzada, podem extreure diverses conclusions, que presentarem per una part en forma de descripció de les dades més significatives i, per altra, en relació als programes d'intervenció socio-educativa pel que fa a la prostitució. Per tant, dels resultats obtinguts podem extreure les següents conclusions:

- 1.- La majoria dels documents analitzats són fonamentalment articles, investigacions i estudis comparats, essent de destacar les poques publicacions sobre programes d'intervenció. Per tant, resulta evident que es tracta de plantejaments d'estudis i de tesis doctorals, així com d'articles d'interès social de marcat caràcter teòric.
- 2.- Una important quantitat de documentació recollida i analitzada resulta ser, des de la perspectiva de la temàtica de la prostitució, no significativa, ja que el tractament de la mateixa es realitza de forma indirecta. Aquest fet és, en aquest sentit, una demostració clara de la forma com s'aborda l'anàlisi d'aquest problema social.
- 3.- Una qüestió molt important i significativa de la informació recollida és el tipus de temàtica analitzada; així, en aquesta perspectiva, resulta fonamental destacar que la majoria de documents analitzats es refereixen a la situació de la dona, des de la perspectiva de les condicions que envolten a la dona prostituta (condicions econòmiques, culturals, socials, d'emigració, territorials, etc.).

Al mateix temps, s'han de destacar els estudis i articles sobre prostitució lligats a la SIDA, a les drogues, a les conductes "anormals" (sado, fetixisme, etc.), a la qüestió legal de la prostitució per part d'organismes internacional, etc. A més, s'ha d'assenyalar l'escassa documentació existent sobre els abusos sexuals o la prostitució infantil i juvenil.

- 4.- Una altra dada característica i significativa de la documentació analitzada és el fet que la majoria d'ella es refereix a la prostitució femenina, essent gairebé inexistent els estudis sobre prostitució de menors i la prostitució masculina. Aquest fet, sumament interessant, implica dues qüestions: per una part, constata un fet real i, per altra, constata que la preocupació segueix essent per a la prostitució femenina, malgrat l'increment progressiu de la prostitució masculina en els darrers anys.
- 5.- La majoria de les investigacions realitzades sobre la prostitució es refereixen a la mateixa des de l'òptica del que es pot denominar de "baix standing", ja que l'estudi i l'anàlisi de la prostitució "d'alt standing" resulta complicada i complexa des de la perspectiva de l'accés a la mateixa. S'ha de tenir en compte que la prostitució de carrer és la que, d'alguna manera, preocupa a la societat i a la població. A més, la prostitució "d'alt standing" està lligada a interessos econòmics i professionals concrets, la qual cosa la fa més impermeable a l'anàlisi i a la intervenció.
- 6.- S'ha d'assenyalar un increment progressiu dels estudis i de les publicacions sobre la prostitució en els darrers anys; en aquest sentit, es pot

constatar que durant la dècada dels anys 80 s'ha produït un increment progressiu de treballs sobre la prostitució. A més, durant l'any 1990 s'ha produït el nombre més elevat de publicacions i de treballs sobre aquesta problemàtica. Aquest fet suposa la constatació que s'està incrementant la preocupació social i científica cap a aquest tema; i això resulta positiu des de totes les perspectives.

- 7.- La majoria dels treballs publicats procedeixen del món anglosaxó i més concretament dels Estats Units, no només perquè les fonts consultades són d'aquest país, sinó també per ser la zona on, en comparació amb altres territoris, es produeixen més estudis i investigacions. Per altra part, s'ha d'assenyalar que els estudis sobre el tercer món són encara molt deficitaris i els pocs que existeixen es refereixen a la prostitució (dels habitants d'aquests països) en els països més desenvolupats i en les ciutats nord-americanes més importants.

A més, i a nivell anecdòtic, s'ha d'assenyalar, quant a les fonts analitzades, la no existència de cap document referit a l'Estat espanyol, la qual cosa ens suscita dues possibles hipòtesis: d'una banda, que les fonts utilitzades no recullen els treballs que es realitzen, i d'altra que els pocs treballs que hi ha en el nostre país bé no es publiquen o bé no tenen la qualitat adequada.

- 8.- Malgrat els pocs treballs sobre programes d'intervenció existents, resulta evident la importància dels mateixos, pel fet de realitzar-se i per la transcendència que poden tenir des del punt de vista pràctic.

Així, la descripció d'aquests programes presenten les següents característiques:

Núm. 1. Autors: D. Schram i M. Glovengo; Any de publicació: 1991; Procedència: EUA. Programa per a adolescents sense família.

Núm. 2. Autora: J. Mandanaro; Any de publicació: 1990; Procedència: EUA. Programa de base comunitària, centrat en la prevenció de la SIDA, dirigit, entre altres col·lectius de drogaaddictes, a dones prostitutes.

Núm. 3. Autors: J. Hepworth i M. Shernoff; Any de Publicació: 1989; Procedència: EUA. Programa d'educació i prevenció de la SIDA, dirigit a grups específics amb pràctiques de risc, destacant les dones prostitutes, entre altres col·lectius. També es dirigeix a minories ètniques, a pares de nins pre-escolars, a pre-adolescents i a adolescents.

Núm. 4. Sense autor; Autor: Centre d'Informació de la Dona; Any de publicació: 1988; Procedència: Tailàndia. Centre d'Informació de la dona que ofereix programes d'entrenament de les habilitats professionals.

Núm. 5. Autors: A. McMullen i J. Richie; Any de publicació: 1987; Procedència: Gran Bretanya. Programa de suport i assessoria.

rament per ajudar a joves implicats en qualsevol tipus de prostitució.

Núm. 6. Sens autor; Any de publicació; 1987; Procedència: EUA. Manual per ajudar els professors de secundària a despertar l'interès dels alumnes a conèixer l'abast de la SIDA.

Núm. 7. Autor: I. Carlson; Any de publicació: 1987; Procedència: EUA. Programa dirigit a l'assessorament dels fills de les prostitutes.

Núm. 8. Autor: F. Kausner; Any de publicació: 1987; Procedència: EUA. Programa dirigit a oferir alternatives, altres camins per legalitzar la situació d'immigrants que exerceixen la prostitució.

Núm. 9. Autors: R. Newton, L. Handelsman i M. Mitchell; Any de publicació: 1986; Procedència: EUA. Programa dirigit a la intervenció sobre prostitutes adolescents.

Núm. 10. Autora: B. Carlson; Any de publicació; 1985; Procedència: EUA. Programa sobre "Infància en perill" dirigit a ajudar i a orientar els menors que se'n van de la llar i que poden caure en la prostitució.

De l'anàlisi d'aquests programes podem extreure'n les següents conclusions:

- a) Els programes d'intervenció sobre la prostitució es duen a terme a partir de l'any 1985 fins al 1991.
- b) La majoria dels programes es duen a terme als Estats Units.
- c) En la majoria dels programes, la SIDA i la prostitució d'adolescents tenen un paper fonamental.
- d) La majoria dels programes tenen un caràcter preventiu i pretenen una actuació directa.
- e) La majoria dels programes presenten un enfoc i un plantejament comunitari.

En qualsevol cas, resulta significatiu comentar els pocs programes d'intervenció existents en relació a aquesta problemàtica de la prostitució, signe inequívoc que ens trobam davant una realitat complexa, en la que les dificultats d'intervenció són evidents des de tots els punts de vista i les perspectives. Tanmateix el fet que ens trobem davant una realitat d'increment dels estudis i programes d'intervenció constata un canvi d'orientació significatiu.

LA PROSTITUCIÓ A ESPANYA: UNA REVISIÓ DE PROGRAMES I D'ESTUDIS

Una vegada realitzada la revisió documental sobre els programes i estudis sobre la prostitució a partir, fonamentalment, de la literatura anglosaxona, en aquest apartat anam a realitzar una revisió d'estudis i de programes sobre la prostitució a Espanya.

Aquesta revisió s'ha realitzat a partir de la documentació obtinguda de la investigació que actualment s'està duent a terme sobre la realitat de la prostitució en el nostre país; així, aquesta revisió s'ha fonamentat sobre la informació proporcionada per comunitats autònomes, ajuntaments i institucions privades espanyoles de caràcter social⁽²⁾.

Amb tot, s'ha de partir del fet dels pocs programes, estudis i recursos existents a Espanya sobre la prostitució; tanmateix, la informació rebuda -que no és ni pretén ser exhaustiva, encara que sí és significativa- resulta important per poder analitzar les característiques i les tendències més importants en relació a aquesta problemàtica.

Per poder fer l'anàlisi utilitzarem una sèrie d'indicadors i uns criteris que ens permetran realitzar una classificació més clara sobre la institució o programa, objecte de la nostra investigació:

Títol del Programa

1.- Regió

2.- Institució que el duu a terme

3.- Any de realització

4.- Tipus de Document

5.- Objectius

6.- Característiques

7.- Altres aspectes del programa

Abans de començar a desenvolupar aquesta fitxa de cada institució o programa, és necessari constatar que la informació que mostrarem la vàrem obtenir durant el primer semestre de l'any 1994 i que resulta una síntesi i resum dels programes més significatius.

I. PROGRAMA D'ATENCIÓ A LA DONA PROSTITUTA

1. Regió: Comunitat Autònoma de Madrid
2. Institució que el duu a terme: *Médecus Mundi*
3. Any de realització: Des de febrer de 1993
4. Tipus de Document: Programa d'intervenció i Dades de les Intervencions realitzades.
5. Objectius:
 - a) Conèixer la realitat de la prostitució
 - b) Disminuir l'adquisició i difusió del VIH
 - c) Detectar les necessitats d'aquest col·lectiu
 - d) Canalitzar els programes i les necessitats detectades en els recursos socials i sanitaris.
6. Característiques: La idea fonamental és que el recurs ha d'anar a la prostituta i transmetre la idea de "serietat" amb una presència sistemàtica a través d'una Unitat Mòbil.
7. Altres aspectes del programa: El document inclou les dades d'intervenció (nombre de prostitutes, de seguiments, de preservatius, de xeringues,

derivacions realitzades). Les dades personals a nivell d'edat, de nacionalitat, de lloc de residència, d'estat civil, de nivell d'estudis, del nombre de fills, de la cobertura sanitària, del consum de drogues, de les proves i resultats del VIH, de l'ús de preservatius amb el client i amb la parella.

II. CENTRE DE DIA: UNA EXPERIÈNCIA PILOT ALTERNATIVA D'INTERVENCIÓ I SUPORT

1. Regió: Comunitat Autònoma de Madrid
2. Institució que el duu a terme: Associació per a la Prevenció i la Reinserció de la Dona Prostituta
3. Any de realització: El centre va començar les seves activitats a partir de l'1 de juliol de 1990
4. Tipus de Document: Programa d'Intervenció i Memòria de les Intervencions realitzades.
5. Objectius: L'objectiu és oferir models alternatius d'intervenció i serveis de suport que possibilitin a aquestes dones prostitutes i als seus fills, accedir a noves i millors situacions de vida
6. Característiques: El Centre de Dia ofereix a les possibles usuàries els següents serveis:
 - a) Detecció i primer contacte
 - b) Acollida
 - c) Suport individualitzat
 - d) Intervenció social
 - e) Assessoria jurídica
 - f) Formació amb continguts de formació humana (Taller d'habilitats socials, Curs d'educació per a la salut, Curs de cultura general) i també continguts de formació pre-laboral (Taller de jardineria, Taller de pintar i empaperar parets, Taller d'acabament d'estores, Taller de tècniques de recerca de feina). Tot això es realitza a través d'una metodologia participativa
7. Altres aspectes del programa: A la Memòria s'inclou la descripció del centre, les característiques de la població atesa, els serveis que ofereix el centre, el personal i els ingressos i despeses del centre.

III. ATENCIÓ A COLLECTIUS AMB NECESSITATS SOCIALS ESPECÍFIQUES: DONA

1. Regió: Comunitat Autònoma de Madrid
2. Institució que el duu a terme: Àrea de Serveis Socials i Comunitaris de l'Ajuntament de Madrid
3. Any de realització: Gener de 1993
4. Tipus de Document: Full publicitari de l'Ajuntament de Madrid "Per un Madrid Solidari"

-
5. Objectius: Si bé l'Ajuntament de Madrid ens va enviar la informació que a l'actualitat no es duïen a terme programes sobre prostitució, cal constatar que entre les actuacions que s'assenyalen sobre la dona es proposen subvencions a tallers de promoció socio-cultural, en programa d'acció directa front a la prostitució
 6. Característiques: No es detallen
 7. Altres aspectes del programa: No hi ha cap altra informació.

IV. CONDICIONS DE VIDA DE LES PROSTITUTES D'ASTÚRIES

1. Regió: Comunitat Autònoma del Principat d'Astúries
2. Institució que el duu a terme: Conselleria d'Educació, Cultura, Esports i Joventut del Principat d'Astúries, amb la col·laboració del Ministeri d'Afers Socials.
3. Any de realització: 1991
4. Tipus de Document: Investigació
5. Objectius: Conèixer les condicions de vida i de treball de les prostitutes per, en conseqüència, articular la forma de la seva inclusió en les polítiques socials i de salut que arriben a la resta de la població
6. Característiques: En aquesta investigació s'analitzen els següents aspectes:
 - a) El nombre, la localització territorial, la distribució per edats, la procedència i el nivell cultural
 - b) L'àmbit personal de les prostitutes
 - c) Les condicions de treball
 - d) La situació econòmica
 - e) Els sectors en condicions de desavantatge
 - f) Els problemes claus d'aquests sectors
 - g) La situació general i les possibilitats de futur d'aquest sector
7. Altres aspectes del programa: L'estudi, una vegada realitzat el diagnòstic, proposa la normalització legal d'un treball que ja està normalitzat en el mercat de serveis. A més, planteja la necessitat d'una implantació de programes assistencials cap a aquest col·lectiu.

V. ESTUDI D'HÀBITS HIGIÈNICS A LES PROSTITUTES

1. Regió: Comunitat Autònoma del Principat d'Astúries
2. Institució que el duu a terme: Conselleria d'Educació, Cultura, Esports i Joventut del Principat d'Astúries, amb la col·laboració de la Unitat de Tractament d'ETS de l'Hospital Monte Naranco d'Astúries
3. Any de realització: 1994
4. Tipus de Document: Esquema d'Investigació
5. Objectius:
 - a) Disposar de dades objectives sobre alguns hàbits en el col·lectiu de

-
- dones prostitutes (alcohol, tabac, drogues, etc.)
- b) Iniciar activitats de promoció de la salut en aquest col·lectiu
 - c) Modificar hàbits de risc exposicional: tabac, alcohol
 - d) Promoure activitats educatives i divulgatives en conceptes bàsics: sexualitat, higiene, ETS, prevenció
6. Característiques: L'esquema de la investigació inclou els següents apartats:
- a) Fonamentació
 - b) Objectius
 - c) Metodologia
 - d) Recursos
 - e) Avaluació
7. Altres aspectes del programa: Aquest estudi s'inclou dins el "II Pla per a la Igualtat d'Oportunitats per a la Dona a Astúries".

VI. CENTRE D'ACOLLIDA A LA PERSONA PROSTITUÏDA

1. Regió: Comunitat Autònoma Valenciana
2. Institució que el duu a terme: Institució Villa Teresita, institució privada de l'església, especialitzada en la problemàtica ocasionada per l'exercici de la prostitució. Aquesta institució fou creada el 1942 a Pamplona i posteriorment s'han inaugurat altres residències a distintes ciutats d'Espanya
3. Any de realització: Aquest centre comença a treballar a partir de 1983 fins a l'actualitat
4. Tipus de Document: Programa d'actuació i d'intervenció
5. Objectius:
 - a) Potenciar la dimensió de la trobada humana d'acollida, comprensió, companyia i amistat
 - b) Fomentar els canals d'intervenció entre Villa Teresita i tot l'entorn natural de la persona prostituta
 - c) Col·laborar amb els sectors socio-educatius especialitzats que treballen aquesta problemàtica, amb la finalitat de juntar esforços i obtenir una major eficàcia en la incorporació de la persona prostituta a la comunitat
6. Característiques: A Villa Teresita, i a través dels membres de la Institució i de voluntaris, es treballen les següents àrees: l'àrea social, la sanitària, la jurídica, la de formació d'adults i l'àrea preventiva. Per a cada una d'aquestes àrees hi ha objectius que desenvolupen la filosofia de la Institució. Les àrees més importants des de la perspectiva socio-educativa són la de formació d'adults, la preventiva i la sanitària.
7. Altres aspectes del programa: A més del Centre d'Acollida a la persona prostituta, Villa Teresita impulsa una residència materno-infantil

per atendre a mares sense suport familiar i social, i un seguiment de les persones prostitutes al carrer.

VII. PROGRAMA D'ATENCIÓ A LA DONA MARGINADA

1. Regió: Comunitat Autònoma de Navarra
2. Institució que el duu a terme: Càritas Diocesana de Pamplona
3. Any de realització: Curs 1991-1992
4. Tipus de Document: Programa d'actuació
5. Objectius: L'objectiu general d'aquest programa és el de contribuir a la reducció dels riscos sanitaris específics d'aquest col·lectiu de dones prostitutes mitjançant el desenvolupament de coneixements, actituds i habilitats tendents a l'adquisició d'un major nivell de responsabilitat en la prevenció de la malaltia i en les autocures per al manteniment de la salut
6. Característiques: Els temes objecte de desenvolupament són els següents: La salut, el coneixement del cos, la planificació i la prevenció amb l'objectiu de fomentar la responsabilitat, la prevenció de malalties de transmissió sexual, la prevenció del càncer genital i de mama, i els centres d'orientació familiar i d'educació sexual. Des de la perspectiva metodològica es pretén la participació del grup mitjançant la constitució de grups petits.
7. Altres aspectes del programa: El programa presentat s'emmarca dins un projecte de treball començat des de l'any 1987-1988 a través de diverses fases i objectius.

VIII. PROGRAMA D'ATENCIÓ A LA DONA. PROGRAMACIÓ DELS TALLERS OCUPACIONALS

1. Regió: Comunitat Autònoma de Navarra
2. Institució que el duu a terme: Càritas Diocesana de Pamplona
3. Any de realització: Curs 1991-1992. Amb tot, els Tallers Ocupacionals comencen a dur-se a terme a partir de 1983. Amb una evolució a través d'una sèrie de fases i etapes.
4. Tipus de Document: Projecte d'intervenció
5. Objectius: L'objectiu general d'aquest programa és el d'oferir una atenció integral a la dona i al transvestit marginal, tendent cap a institucions específiques -en funció de problemàtiques- de rehabilitació i si aquest no és possible, a apaivagar la seva situació de marginalitat. Dins aquest context, els objectius específics que es plantegen són els següents:
 - a) Promoure el pas de les usuàries a institucions de rehabilitació i serveis específics
 - b) Promoure la reinserció socio-laboral de les usuàries

-
- c) Potenciar la seva autoestima i, per tant, l'interès per la seva salut i la motivació per poder aconseguir qualsevol objectiu.
 - d) Contribuir al millorament de les seves condicions de vida i estat de salut
 - e) Fomentar la seva socialització
 - f) Ampliar el camp d'interessos i la formació cultural, en un sentit pràctic, de les usuàries.
6. Característiques: Els tallers ocupacionals són cinc, dirigits a col·lectius diferents en funció de les problemàtiques
 7. Altres aspectes del programa: A més dels tallers existeixen altres serveis, tals com el menjador, el servei militar, l'assistència jurídica, etc. Els tallers han tingut un pressupost de més de 16.000.000 de pessetes.

IX. PROGRAMA DE FORMACIÓ DE MONITORES DE CASA

1. Regió: Comunitat Autònoma de Navarra
2. Institució que el duu a terme: Càritas Diocesana de Pamplona
3. Any de realització: 1993
4. Tipus de Document: Projecte d'intervenció
5. Objectius: L'objectiu general d'aquest programa és la formació de Monitores de Casa, qualificant-les per dur a terme tasques domèstiques. Es dirigeix a dones marginades amb possibilitats d'inserció laboral; a més, i a tot això, cal afegir-hi la promoció cultural i humana de les mateixes, fer créixer l'estima i la imatge personal d'aquestes dones, potenciar la seva autonomia personal i treballar en equip
6. Característiques: Els temes d'aquest programa són sis i van des de les característiques de la dona marginada, fins a la metodologia bàsica per a la formació
7. Altres aspectes del programa: En el procés de formació de monitores cal parlar de tres etapes: selecció de les futures monitores, realització de les sessions de formació i de les reunions de revisió i dels grups d'autoajuda.

X. PROGRAMA DE CAPACITACIÓ EN LES TASQUES DOMÈSTIQUES

1. Regió: Comunitat Autònoma de Navarra
2. Institució que el duu a terme: Càritas Diocesana de Pamplona
3. Any de realització: 1993-1994
4. Tipus de Document: Projecte d'intervenció
5. Objectius: L'objectiu general d'aquest programa té com a finalitat bàsica la d'afavorir la inserció socio-laboral d'algunes de les dones marginades, en particular en el món del treball domèstic. En aquest sentit, el programa ha de dotar les dones de les següents capacitats:
 - a) realitzar tasques domèstiques amb eficàcia

- b) gestionar els seus propis recursos personals
 - c) millorar el seu aspecte extern
 - d) millorar la seva expressió verbal i vocabulari
6. Característiques: El programa de capaciació en tasques domèstiques tindrà una duració de 9 mesos. La dona en formació anirà els horabai-xes al centre ocupacional i dedicarà els matins al treball domèstic amb la Monitora de la Casa
 7. Altres aspectes del programa: Del programa és necessari esmentar el paper important de les Monitores de Casa formades en el programa descrit.

XI. CENTRE D'INFORMACIÓ, PROMOCIÓ EDUCATIVA I SUPORT A LA DONA PROSTITUTA

1. Regió: Comunitat Autònoma d'Aragó (Saragossa)
2. Institució que el duu a terme: Grup de Treball de la SIDA de la Comunitat Autònoma d'Aragó. Aquest grup de treball està format pel Govern Autònom, l'Ajuntament de Saragossa, INSALUD, Comissió Ciutadana Anti-SIDA d'Aragó i Càritas. Aquest grup de Treball tenia dos objectius: d'una banda conèixer els problemes lligats a la prostitució i d'altra, definir les possibles línies d'intervenció
3. Any de realització: Aquest Grup de Treball es va constituir l'any 1992. El Centre que es descriu és de l'any 1994
4. Tipus de Document: Projecte d'intervenció
5. Objectius: El Centre té com a objectiu general l'atenció de l'estat de salut psicosocial de la dona prostituta, en especial d'aquella que es troba en situació de marginació social. Amb tot, els objectius concrets són els següents:
 - a) Desenvolupar pautes d'educació sanitària que disminueixin el risc de problemes de salut en el seu treball i entorn
 - b) Afavorir les relacions interpersonals i la seva autoestima, potenciant la seva capacitat d'interrelació social
 - c) Capacitar la dona prostituta marginal per desenvolupar altres activitats laborals
 - d) Contemplar la possibilitat de tractaments amb substituïts de l'opi per a aquelles persones usuàries de drogues via injecció que utilitzen la prostitució per finançar la seva addicció
 - e) Orientar sobre els recursos assistencial existents i donar informació jurídica en relació als problemes d'aquest col·lectiu
6. Característiques: Les activitats que es realitzen són les següents:
 - a) Assessoria personal i individualitzada
 - b) Grups de treball d'actituds en salut, en cura i relació afectiva amb els fills en relació a les drogodependències en interrelació amb altres prostitutes, etc.

-
- c) Contactes amb institucions sanitàries i socials
 - d) Formació d'agents de salut dins el propi col·lectiu que facilitin l'accés al centre al major nombre possible de dones
7. Altres aspectes del programa: Aquest Projecte, que inclou una metodologia i criteris d'avaluació, es fonamenta en un coneixement sobre l'actual situació de la prostitució que es constata sobre les diferents mancances:
- a) L'increment dels riscos de salut en els casos, fonamentalment, de la prostitució marginal
 - b) Les dificultats d'utilització dels recursos sanitaris i socials normalitzats per a les persones d'aquest col·lectiu
 - c) Una qualitat de vida deteriorada per la manca d'un entorn afavoridor de l'autoestima i benestar de la prostituta
 - d) Els problemes associats a la situació dels fills de les dones d'aquest col·lectiu

En qualsevol cas s'ha de constatar que aquest projecte comença el 1989 amb un Programa sobre la SIDA de subministrament de preservatius i d'educació sanitària individualitzada a prostitutes de la zona centre de Saragossa.

XII. EL PLAER EN ELS TEMPS DE LA SIDA

1. Regió: Comunitat Autònoma de Catalunya. Aquest projecte d'intervenció es duu a terme en el Districte de "Ciutat Vella" de Barcelona
2. Institució que el duu a terme: Equip de Prevenció de la SIDA del Departament de Sanitat i de Seguretat Social de la Generalitat de Catalunya
3. Any de realització: No consta; tanmateix es pot contextualitzar durant la dècada dels 90
4. Tipus de Document: Projecte d'intervenció, documents metodològics i tríptic
5. Objectius: El Projecte dirigit a les prostitutes -en tant que col·lectiu amb pràctiques de risc en relació a la SIDA i sotmeses a la pressió econòmica per part dels clients per no prendre mesures preventives- té l'objectiu d'augmentar els coneixements d'aquest col·lectiu que tenen relació amb la SIDA i formar-les per "vendre" als seus clients el sexe més segur. A més, es pretén augmentar la seva accessibilitat als recursos socio-sanitaris i als preservatius.
Dins aquest mateix context i com a objectiu complementari es va realitzar un projecte pilot de promoció de sexe segur entre els usuaris de la prostitució, utilitzant per a aquest objectiu els "sex-shop" com llocs adequats per intervenir en el camp de la prevenció de la SIDA.
6. Característiques: El Projecte, dirigit al col·lectiu de prostitutes, es duu a terme mitjançant la metodologia pròpia del taller de salut. En

aquests tallers se les entrena en habilitats, se'ls faciliten materials de suport, etc., a través de diverses sessions i amb la utilització de diversos materials.

7. Altres aspectes del programa: És necessari destacar la utilització de tríptics i de vídeos que ajudin a la formació de les prostitutes en la pràctica preventiva. Així, es planteja la forma com han de "vendre", a un client fix, desconegut o esporàdic, la utilització del preservatiu. La utilització del vídeo també fou un suport fonamental per a la promoció del sexe segur en els "sex-shop" entre els usuaris de la prostitució. Així, en aquest vídeo de 15 minuts, s'oferien imatges de relacions heterosexuales segures. En aquest mateix context es formava als venedors dels "sex-shop" amb la finalitat que reforçassin les idees-claus transmises en el vídeo.

Amb tot, el missatge que es pretenia donar, tant a les prostitutes com als seus usuaris, era la necessitat d'integrar cognitivament el plaer i la seguretat.

XIII. EL FENOMEN DE LA PROSTITUCIÓ FEMENINA A DONOSTIA

1. Regió: Comunitat Autònoma Basca
2. Institució que el duu a terme: Servei Municipal de la Dona de l'Ajuntament de Sant Sebastià-Donostia
3. Any de realització: Febrer-novembre de 1990
4. Tipus de Document: Investigació i propostes d'intervenció
5. Objectius: L'objectiu d'aquest estudi és el coneixement de la prostitució a Donostia, la problemàtica que implica l'exercici d'aquesta professió, així com les demandes plantejades per aquest col·lectiu. En base als estudis s'analitzen i proposen les diferents alternatives d'intervenció per a aquest col·lectiu
6. Característiques: Aquesta memòria -que consta de 150 pàgines a més dels annexos- es distribueix en els següents blocs: En primer lloc, es realitza una aproximació al fenomen de la prostitució, analitzant-se els diferents aspectes relacionals amb aquest fenomen, el marc legislatiu en el que es desenvolupa i la intervenció dels serveis socials davant aquest fenomen. En segon lloc, l'estudi se centra en la realitat d'aquest fenomen a Donostia i això es realitza, per una part, a partir de la valoració dels serveis socials d'aquest fenomen i, per altra part, a partir de les entrevistes realitzades a les dones que exerceixen la prostitució a Donostia. I, finalment, s'acaba amb unes propostes d'intervenció des dels serveis socials per cobrir les demandes plantejades per aquest col·lectiu: en aquest sentit, les propostes fan referència a prostitutes a nivell d'economia i de sanitat, dones prostitutes d'edat avançada, ajut i suport a dones que desitgen abandonar la prostitució i prevenció

-
7. Altres aspectes del programa: Per dur a terme aquest estudi s'ha comptat amb la col.laboració de dones que exerceixen o han exercit la prostitució, de professionals que han investigat el tema, d'institucions que treballen la prostitució a Euskadi i a la resta de l'Estat, de professionals de serveis socials, etc.

XIV. CENTRE D'ATENCIÓ A LA DONA "LEONOR DÁVALOS"

1. Regió: Comunitat Autònoma d'Andalusia. En concret, el Centre té el seu àmbit territorial d'actuació a la ciutat de Sevilla, a la zona d'Alamda d'Hércules, zona en la que tradicionalment s'ha exercit la prostitució
2. Institució que el duu a terme: Ajuntament de Sevilla i Institut Andalús de la Dona
3. Any de realització: Aquest Centre es va inaugurar durant l'any 1990 i des d'aleshores està realitzant diversos programes d'actuació a l'àmbit general de la dona i en concret de la dona prostituta
4. Tipus de Document: Un document en el que es descriuen les característiques del Centre (Fonamentació, localització geogràfica, finalitat, objectius generals i específics, nivells d'intervenció, metodològics, activitats, tècniques i instruments, recursos i temporalització) i altres documents en els que es concreten diversos programes d'atenció a la dona prostituta
5. Objectius: L'objectiu general del centre és el d'oferir a les dones que exerceixen la prostitució els mitjans i recursos existents en el centre i a altres serveis que els possibilitin la resolució dels seus problemes, la normalització de les seves vides i la dels seus fills, amb la col.laboració i la participació de la comunitat. D'aquest objectiu general se'n deriven els següents objectius específics:
 - a) Facilitar un lloc de trobada entre dones amb problemàtiques semblants
 - b) Contribuir a les relacions mare-fill/a
 - c) Conèixer la població de dones que exerceixen la prostitució
 - d) Promocionar la participació de les dones
6. Característiques: En el Centre s'han duit a terme els següents programes:
 - a) Programa d'atenció individualitzada per a les dones que requereixen una intervenció tècnica especialitzada
 - b) Programa d'atenció a dones que exerceixen la prostitució i als seus fills menors
 - c) Programa de prevenció de situacions de risc, promoció de dones joves i adolescents
 - d) Programa d'atenció a la dona adulta que exerceix la prostitució
 - e) Programa d'atenció a dones velles que exerceixen o han exercit la prostitució
 - f) Programa de complementació dels centres de promoció de salut i de les malalties de transmissió sexual

-
- g) Servei d'atenció temporal a la infància
7. Altres aspectes del programa: En els documents utilitzats es concreta, entre altres aspectes, el finançament dels diversos programes, l'organigrama de funcionament, la col.laboració institucional i els professionals responsables; entre els professionals que duren a terme dits programes cal assenyalar l'existència de l'educador.

XV. PROGRAMA "PIS PETIT"

1. Ciutat: Palma de Mallorca
2. Institució que el duu a terme: Càritas Diocesana de Mallorca en conveni amb l'Ajuntament de Palma
3. Any de realització: Dècada dels anys 90
4. Població a la que es dirigeix: Atén una població de dones prostitutes que o bé viuen o treballen en el barri "chino" de Palma de Mallorca, amb un nivell cultural baix i que duen a terme la seva activitat en situacions de marginació, de drogodependència o de malalties cròniques
5. Objectius: Els objectius més importants i significatius del Pis Petit són els següents:
 - a) Ajudar la dona prostituta, fonamentalment jove (18-40 anys) a integrar-se dins de la societat
 - b) Aconseguir que prengui consciència de la seva situació
 - c) Reforçar la seva imatge positiva per evitar que se senti marginada
 - d) Estimular-la perquè surti de l'ambient del prostíbul
 - e) Proporcionar-les formació per incrementar el seu nivell cultural
 - f) Proporcionar-les informació en relació als recursos socials i sanitaris als quals tenen dret
6. Característiques: El programa es divideix en tres fases:
 - a) Captació i contacte: Es contacta amb la dona prostituta en el seu propi lloc de treball, intentant establir una relació de confiança per conèixer la seva problemàtica. A partir d'aquesta relació se la deriva als diversos serveis existents en la comunitat en relació a la problemàtica que presenti, o bé als del propi recurs del Pis Petit. Dit treball es coordina amb l'Ajuntament amb la finalitat d'evitar duplicitats en les intervencions
 - b) Taller: Es tracta d'un servei diari que s'ofereix els matins i que compta amb 15 places. L'objectiu d'aquest Taller és aconseguir una integració social, amb la qual cosa es pretén l'adquisició d'hàbits de treball, realitzant per aquesta finalitat activitats manuals específiques. Per a la realització d'aquest treball la dona cobra unes 700 pessetes per hora. Paral·lelament a les activitats manuals es fan xerrades informatives, classes d'alfabetització, excursions, etc.
 - c) Reinserció: una vegada assimilats els objectius de la segona fase s'intenta que la dona tramiti la sol·licitud de la tarja de la Seguretat Social i que s'apunti a la borsa de treball de l'INEM

D'aquesta fase es fa un seguiment de la dona per poder-li oferir orientació en qualsevol moment que ho necessiti. En el cas que la reinserció s'aconsegueixi, es pretén la creació de grups d'autoajuda.

Igualment, es duu a terme una intervenció sobre els fills de la dona prostituta, en el cas de tenir-los, perquè assisteixin a l'escola, rebin l'alimentació adequada, tinguin la higiene necessària. Dita intervenció es realitza en coordinació amb els centres de salut, les escoles infantils, les escoles públiques, etc.

7. Altres aspectes del programa: Per dur a terme el programa es compta, a més de les quatre religioses que estan sempre disponibles, amb un equip de professionals format per una assistent social, un educador de carrer i monitores de taller. Així mateix, es pot comptar amb la col·laboració d'advocats, psicòlegs, metges, etc.

A les Illes Balears, a més del Programa del Pis Petit, cal ressenyar l'existència de diferents estudis realitzats sobre la prostitució. Així hem de fer esment a un Estudi sobre la Prostitució en el Casc Antic de Palma de Mallorca, realitzat pel Centre Municipal de Serveis Socials de l'Ajuntament de Palma de Mallorca l'any 1991, i el Diagnòstic del Projecte de Prospecció de la Prostitució en el "barri chino" de Palma de Mallorca, realitzat per ALCARI l'any 1992.

De l'anàlisi d'aquests programes podem deduir les següents conclusions:

- 1.- La majoria dels programes i estudis analitzats es duen a terme durant la dècada dels anys 90. Malgrat la informació sol·licitada és d'aquest període, cal destacar que la majoria de les intervencions sobre aquesta qüestió es duen a terme a finals dels anys 80 i a principis dels 90. Amb tot, algunes institucions tenen una important tradició històrica en aquest camp.
- 2.- Si bé l'anàlisi realitzada no és ni pretenia ser exhaustiva, cal ressenyar que les comunitats autònomes amb més problemàtica de prostitució i una major consolidació dels serveis socials són les que més intervencions han realitzat. Amb tot, cal destacar l'absència d'informacions més profundes sobre aquesta problemàtica per part dels serveis socials públics i de les diverses iniciatives socials privades.
- 3.- En els programes d'intervenció sobre la prostitució cal destacar la participació d'organitzacions d'iniciativa social, des dels serveis socials comunitaris i de les organitzacions de dones.
- 4.- A més dels programes d'intervenció cal destacar la presència d'estudis i d'investigacions sobre aquesta problemàtica. Aquest fet és important ja que el coneixement d'aquests fenomen és una de les qüestions a resoldre.
- 5.- Els programes d'intervenció es dirigeixen, fonamentalment, a la prostitució marginal o bé a aquella que presenta problemàtiques socials i sanitàries associades. Fins i tot, en aquest sentit, cal constatar que la quasi totalitat de programes se centren sobre la prostitució femenina.

-
- 6.- Si bé els programes són plurals i diversos en els seus objectius i en els seus plantejaments, cal ressenyar que des del punt de vista socio-educatiu es dirigeixen a l'educació sexual de les prostitutes, a la formació i a la inserció socio-laboral d'aquest col·lectiu, a la formació cultural de les mateixes, al treball educatiu amb els fills de les dones prostitutes, i a la prevenció amb els col·lectius i grups de risc. En aquest sentit cal constatar la importància progressiva del model educatiu-preventiu-comunitari en la resolució d'aquests problemes, intentant superar, en aquesta perspectiva, al dimensió purament individual del tractament d'aquesta problemàtica.
 - 7.- En qualsevol cas s'ha de destacar, malgrat la seva progressivitat, l'escassa presència de professionals de l'educació en la resolució d'aquesta problemàtica. Amb tot, la manca de professionalització en la intervenció sobre aquest fenomen és una característica a destacar.

De tots aquests programes i estudis, podem assenyalar la importància i la necessitat de la intervenció socio-educativa sobre aquesta qüestió, partint de la visió global i integral que el tractament d'aquesta problemàtica exigeix. Des d'aquesta reflexió resulta necessari el disseny d'un model d'intervenció socio-educativa sobre la prostitució que tengui en compte aquesta globalitat del problema; però això hauria de ser objecte d'un altre article.

NOTES:

(1) Aquesta revisió s'ha basat en un treball fet a l'assignatura de Pedagogia de la Inadaptació Social que es fa al Departament de Ciències de l'Educació de la UIB. En aquest treball hi participen les següents estudiants: Teresa Moyà; Catalina Nolla; Isabel Reynés; Mònica Roch; Catalina Mateu; Joana Mª Mairata; Magdalena Puig; Joana Mª Amengual i Bel Heras.

(2) Aquesta revisió s'ha basat en un treball fet a l'assignatura de Pedagogia de la Inadaptació Social que es fa al Departament de Ciències de l'Educació de la UIB. En aquest treball hi participen les següents estudiants: Rosa Albalat; Miquela Escalas; Antònia Mª Genestra i Cristina Servera.